

Németh István Péter

Angyalok könyve

1. Naplósorok 2019 ádventjén (december 21.)

Ha angyal volnál, te, szegény fácska,
most fele szárnyad hiányozna;
lenyesték ágaidat
egy régebbi karácsony előtt.

Ha szobor volnál, te, szegény fácska,
most nem lenne jobb karod;
de nélküle is a legszebb mosolyú
lennél a torzók között.

Ha ember volnál, te, szegény fácska;
az egyetlen barátom lennél,
aki akár meg is ölelhetne engem.

2. Három angyal

Tán engemet is angyalok kísérték. És többen,
akárha ezek a talpig zúzmarás fák innen is –
onnan is, míg átvágok e kórházudvaron a ködben;
mint a nővérek, közrefognak, rajtuk fehérlő köpeny.

Olyan emberi volt a sorsuk, hogy ámulok.

Az egyikük freskón óvta szárnyával a Dedet,
ám alig vigyázott néhány századot,
rávakoltak, földték cement-rétegek;
miket halotti maszkokként róla fejthetek.

A másik szobor volt. Kővalla mezítelen,
és hogy szép fejét ne üsse le török,
véres sár alá, sárga földbe öltözött;
s ha majd újra fényre engedi a verem,
neki dönthessem a hátam, megtámasszon
miként erős, nagyon is földi asszony.

Szószerk közelében moccanatlan állt
a harmadik, mígnem aranyra festett mosolyát
és törzsét falánk szú járta, járta át.
Sötétben rejtette sokáig a sekrestye.
Most boldog legbelül üreges teste,
mert méhcsalád lakik ott, s szája
ki-bejárat lett a szorgosak számára;
úgy röppen onnan mind, mint a szó,
akár a mézédés GLORIA IN EXCELSIS DEO!

3. Angyal-kalendárium (Boldogasszony hava)

Milyen feketén fekete volt
a karácsony. A kicsinyke bolt
előtt úgy fénylett, akárha
betlehemmi menny – a koromszín járda.
A kórházudvaron csak dér húzott
tisztá lepedőt fagyott levendulákra,
és én szemben az angyalra vártam
elárvult antennák fésülte ködben,
hogy majd szobámig fenyőmre leröppen.
Így lett. Aztán vissza a magasságba,
szürke bazalthegyen túlra. Fölöttem kitarta,
s havazni kezdett fehérló fölleg-szárnya.

4. Fortuna a Balaton felett *hódolat Barabás Miklós festménye előtt (1846)*

A Balaton felett aztán kiönti
bőségszaruját az angyal:
hull ezüst hal-uszony le s a többi
fecske-szárny elcikkanva; barackkal
pottyán kékelő hamvú szilva
a rózsaszín alkonysugárba;
a levendulák lila szirma
mögött a Nap izzó aranysárga.
Fejét végül az angyal ráhajtja
egy tovaringó zöld-hinaras habra.

5. A költő és angyala

hódolat Szalay Lajos rajza előtt

Ha fektéből felkönyökölve
róhatta végre azt a dalt,
amit nehezült fője akart,
angyal is örködött fölötte.

És könnyed volt az angyal röpte,
csupán ázott haja súlyos akár a
költő nem beretvált szakálla,
szemöldöke, göndör fürtjei.
Hiába a szárny, olyan emberi.

Ám libbentek haránt ruharedői –
finomabbakat pók se tud szőni,
hiszen tisztán látni rajtuk át
az írotollat és minden sorát,
s versért virágot szorít mindörökre
az angyal el nem nyíló mindkét ökle.

6. Angyal-kalendárium (Farsang hava)

Már Farsang hava ez, hótalan,
de karácsonyoztat azóta

is éngem minden estelen
egy kerámia-angyalka teste.

Olvasólámpám lett glóriája,
s őriz jászoli böcce-mút, számár-iát,

fejem felől vigyáz, nyitott könyvekre
nem enged hullatni se árnyat, se könnyet.

A Holdban hagyta Szent Cicellét s a kórust,
agglegény szobám néki jobb akol,

álla alá igazítja kéthuru hegedűjét,
neki nem kell kotta vagy betű,

még szárnyait se össze, se szét
nem zárta-tárta, hogy itt van, melléke-

sen hagyta a hátán. S ha néhanap egy
szempillantás alatt

mélább lesz arca, azért, mert itt
szemben a kórház, s a mentőhelikoptert

le- és fölszállni halljuk
őrangyaluk híján? – haldoklóival...

Mi persze többet vígan, piszeségét
is nagyon szeretem, tessék,

a reimsi kőangyal orra rég letörött már,
ám remélem, az övé örök.

Fehér köntöse bokában redőzik leginkább,
ami alól nem éppen az etikett szerint

ki villantja három lábujját, de nékem így ünnep.
ÁLDASSÉK, AKI ADTA NIPNEK A NIPPET!

7. Örjegy az Angyal-kalendáriumba

Áldassék,
aki küldte.
Szárnyán halak
holdezüstje.

Ajkán nem múló
bágyadt-finom
mosoly,
kezeből a
hírhozó pálca

meg csak elmaradt
valahol.

Jobb kezének
szabad öt ujjá
a mennyek vizét
varsázta
át, míg ideért, újra
meg újra.

És lám, nem üres
az angyaltenyér,
szelíden tartja
éppen belefér –
azt a ficáncoló
fényes csillagot,
amely pupilládban
is már ott
ragyogott.

8. Kék angyal

hódolat Rényi Katalin festményének

Egy perce sincs: mezítlén angyal fürdött itt
s fény zuhanyozta, áttetsző testéről árnyék

se hullt le még, de az arcát nem látni
gyorsfényképeken, hogyan is lehetne

kánikulában a lehetetet? Mosolya végképp titokká
lesz, amíg lénye egészen el nem mosódik a tó

kékes fodrain és szárnyai és haja helyén
egyre csak visszavakít a víz.

Sarusi Mihály

Írni, Csabán (III.)

Az ÍRNI, CSABÁN első változata 1998-ban (a Békéscsaba-monográfia művelődéstörténeti kötetében és gyomai különnyomatként), a második 2006-ban (immár önállóan) látott napvilágot, ez pedig a harmadikhoz készülő bővítés.

A második közreadása után hamar rájöttem, hogy megint folytatnom kellene, mert újabb, Békéscsabához kötődő írók, költők bukkantak föl. Hogy ki mindenki maradt ki, illetve ki mindenkit kell még belevennem... Hogy körképünk teljes akkor sem lehessen. Mert az elképzelhetetlen. Csak a törekvés.

„Dicséretünkre legyen mondva.” „Teljes”... Hogy lehetne! Csak ami erőnkől futja. Tudásunkból. Akiről hallunk valamit, valami csabait. Hírt nem kaptunk felőle. Felőlük! Mert szaporodtak. Jöttek a nevek sorban. Mígnem.

...Hogy az is kiderüljön e néhány újabb jegyzetből, mennyire kapcsolódunk egymáshoz! Csaba legerősebben Gyulához (összeállításunkban Bródy és Simai révén), de Aradhoz (ahonnan jött Károly Sándor) és Szegedhez (Simai élete itt teljesedett ki) és a közeli-távoli környékhez (a város körüli falvakhoz), a távolabbi tájakhoz (például Egerhez, hol Bródy született, Pesthez, ahova íróink törekedtek), sőt, a Dunántúlhoz is (Fehérvárt lelt új otthonra Hrabovszky). (Hajnalnak is köszönhetően) Erdélyhez természetesen...

S ígérkezik még egy-két további meglepetés.

Bródy csabai színre lépte

Gyulára keveredett, ám csabai lapban jelent meg az első írása... 17 évesen. Ráadásul nyomdásztanoncként, lázadva minden – nyomdafőnök, vármegyei és megyebíró arisztokrácia – ellen.

Nem akármilyen. Nem akárhogy!

Lássuk a... Bródy gyereket. Mibe nem keveredett Csabán.

Bródy Adolf ügyvéd, Sándor bátyja Gyulára került (valószínűleg 1880 végén). Magához vette öccsét, aki nyomdász szeretett volna lenni. Békéscsabán, Takács Árpádnak a *Békésmegyei Közlöny*t is készítő nyomtató műhelyében tudta öccsét a báty szedőgyereknek elhelyezni – írja Czeglédi Imre az *Irodalomtörténeti Közlemények* 1965/4. számában, majd ekként folytatja: „Bródy, a szedőgyerek egy alkalommal valami cikkhez önmaga megjegyzését is kieszte, s ez meg is jelent. Báltaszéki, a lap szerkesztője rettenetesen dühös lett, leszidta a gyereket, mire az elégtételt kért. Báltaszéki még felnőttek sem adott elégtételt lapjában, nemhogy gyerekeknek. Erre az „... kapta magát... és írt egy pamfletet. Fiatalos, heves vérrel és

önérzettel lerántotta Báttaszékit (a lap Parlagi álnevű szerzőjét? – kérdezhetjük –) a sárga földig ... A fiú kiszedte és kinyomtatta maga.” S a pamflet megjelent „nagy gaudiumára az örvendő publikumnak.”

Báttaszéki bepanaszolta Sándort Bródy bátyjánál. Az leszidta öccsét, de a pamflet szellemessége érdekelní kezdte, s amikor a gyerek erősen állította, hogy senki sem segített neki a cikk megírásánál, megszületett a döntés:

„No, fiú! Ha te írtad, akkor nem is mégy többet vissza a nyomdába. Ül le az íróasztalhoz, úgíis kell egy írnök, itt maradsz írnöknek – és tanulsz tovább. Gondom lesz rá, hogy tanulj, belőled még embert faragok.”

„Gyerek”? Annyira azért tán mégsem.

A történész véleménye szerint ez az írás a csabai lap 1881. január 11-én megjelent számában található *Az agarászegylet báljáról* című gúnyirat, amelyet szerzője *Parlagi Nr. 2*-ként jegyzett, s a csabaiak nevezett táncos mulatsága örvén csúfolta ki a helybéli „arisztokráciát”, az egész itteni úri világot. Az ellencikk pár nappal később született a gyulaiak nevében; a békés-gyulaiakat föltehetőleg azért sértette a tárcá, mert míg a csabai agarász bálon csak mutatóban volt főrangú táncos, a vármegyei székhely sportköri muriján annál több arisztokrata mutatta magát. Mire *Parlagi Nr. 2.* újabb csúfondáros cikket tesz közzé a *Békésmegyei Közölnyben*. ...Hogy mennie kelljen.

Ez évben az immár gyulai ügyvédi irodai írnök pesti lapokban jelentkezik, 1882-ben a helyi sajtóban is, s ott, Békés-Gyulán kötelezi el magát az irodalom mellett: mindenképpen író akar lenni.

...Eszerint Bródy Sándor első írása Csabán látott nyomdafestéket. Ha álneven követte is el az ifjú nyomdászinas. Aki két évet tölt Gyulán, ahonnan nyilván gyakran átlátogat a szomszéd városba. Ha másért nem, az általa szíréneknek mondott csabai lányok miatt. (Mint írják Bródyról, a jóvágású férfit igencsak kedvelték a hölgyek; ifjú korában miért föltételeznők egyebet?) (Simonyi Imre, utóbb, szöke lánynézöbe járt Jaminába Gyuláról, s bizonyára Bródy sem adta alább.)

A Körös-parti városban már első elbeszéléskötetét tervezi; 1883-ban *Nyomor* címmel lát napvilágot a húszéves íröpalánta műve. Címével is jelezve az irályt, amely nem más, mint a századfordulón (valameddig még) divatos naturalizmus.

Ha tudnánk, hol lehetett városunkban a Takács-nyomda, tán megérdemelné Bródy, megérdemelnénk mi, csabaiak, egy emléktáblát.

Munkácsy Mihály asztalosinas, Bródy Sándor nyomdai szedögyerek, Károly Sándor nemkülönbén... Nem beszélve Kurtucz Miskáról, a hölgyfodrásztanoncról (aki utóbb Sarusinak adta ki magát – hogy íröi álnevként időnként, csak azért is, a *Kurtucz* nevezetet használja.)

És nézzünk bele az első Bródy-írásba!

...A mi az embernél a kaukázi faj, ugyanaz a kutyánál az agár: emez a civilizált ember – az a civilizált kutya netovábbja. – És az ebcivilizátorok méltán ép úgy megérdemlik nemzetgazdászati szempontból azt a figyelmet, a mit a Szt. Hubertben hívők rájuk fordítanak, mint a lóversenyt rendezők, és határozottan megérdemlették azt is, hogy mint f. hó 8-án, tiszteletökre egyet – tánczoljunk. Majd: Daczára annak, hogy az ebcivilizátoroknak ilyen demonstratív tisztelei vagyunk – mivel a meghívónkat otthon felejtők az egyik oldalon sikertelenül igyekeztünk a fényes termekbe betörni mert ott nem ismertek, de végre a másikon bejutottunk isten és a jegyszedő H. ur könyörületessége folytán, ki szíveskedett felismerni.

Nyomdászinas, agarászó urak bálján – a Vigadóban vagy a Fiumében? –, nem akármi! Ha nem műhelyi cugehörben, de akkor is... Olyan nagy nem lehetett az elkülönülési szándék.

...Azonnal vettük észre a kasztszerűséget, a feszelet midőn beléptünk. Olyan selyem kaszmir-gaze erdőt láttunk, annyi szép tánczosnét díszítve vele a kiktől minden fiatal embernek – a csabaiakat kivéve, feldobog a szive.... Mondottuk volt, Sándorunk értékelte (kaszt ide, amoda) hölgyeink szépségét – nem úgy, mint a számárszigeten búslakodó båtortalan helybéli ifjak?

...Volt tehát ott mit a szem csak óhajt szépet és tündöklőt: Nő, arany, atlasz és selyem; szőnyeg, virág, fényár, hímzett táncrend; csak egy hiányzott, mit „rendezni” nem lehet, mi magától jó: a fesztelen jókedv, mely az otthoniasság érzetéből keletkezik...

Fiatalság, bolondság, valóban. Eben innen, túl.

Aradi író minálunk

Nem is olyan ritkán Aradon – az aradi magyar világban – is otthonosan mozogva bukkantam Károly Sándorra. A Maros-parti nagyváros (a Magyar Golgota) – édesapám Városa – íróinak, művészeinek a világában előbb Ficzy Dénes, utóbb Juhász Zoltán, Ujj János és Réhon József igyekezett eligazítani. S miközben hallottam róla, valamikor a kilencvenes években a visszaemlékezését tartalmazó könyv is a kezembe került. A *Mosolygó esztendő*k, a vele egybekötött – minket elsősorban érdeklő – *Kalandos évek* című résszel. (Az emlékirat első kötete eredetileg 1962-ben látott napvilágot a havasalföldi fővárosban, a másodikat az író kiadásra előkészítette, de csak az előbbivel egybekötve 1979-ben, tehát már a halála után jelent meg.)

Károly Sándor Aradon született 1894-ben, és ugyanott hunyt el 1964-ben. Hogy „közben” bejárja fél Európát: előbb nyomdászsegédként vándorol városról városra Erdélyben és Nyugat-Európában, majd katonaként ismeri meg a Monarchia különböző helyőrségeit. A háborúban megjárja az orosz, az olasz és a szerb

harcteret, ahonnan haditudósítóként jelentkezik, majd sebesültként hazakerül a hátszágba... egyenest a rövidesen szintén a frontvonalba kerülő Békéscsabára. Mert hogy a havaselvei király ármádiája nem legalábbis a Tiszánál képzelel el eredeti birodalmának időleges – kóstolóként kezelt – napnyugati határát?! Mentek tovább, a Dunántúlra is bevonultak tiszt uraitok, ám esztendőre rá visszahúzódni kényszerültek kisantanti csülkeikkel a nagyantanti parancsolatra egy komáitok.

Hagyjuk, hosszú!

A lényeg, hogy Károly Sándor hadirokkantként 1918 őszén odahaza, Aradon nem kap állást, Békéscsabán viszont (a szomszéd város csak pár megállóra fekszik vasúton a szülővárosától) szerkesztőt keres a Tevan Nyomda a *Csabai Napló* című lapjához.

– Én nem községi, hanem városi szerkesztő szeretnék lenni – jelenti ki, mire bátyja figyelmezteti: ne becsülje le a falut, mert az táplálja a várost, ráadásul Békéscsabának negyvenezer lakosa van, és most változik át községből rendezett tanácsú várossá.

– Karriert csinálhatsz, negyven év múlva polgármester is lehetsz, ha megválasztanak! – bátorította testvére, s ha öccse nem vágyott is efféle tisztségre, meg sem állt Csabáig (olvashatjuk a vallomáskötetben).

Polgármesterünk nem lett, sőt, hogy előbb bevonult, aztán esztendőre rá kivonult Csabáról a román megszálló (amarról nézve honfoglaló) haderő, Károly Sándornak már csak hült helyét lelték a bevonuló Magyar Nemzeti Hadsereg vitézei. Ugyanis miután Károlyt lefogták a románok, Sándor úgy megszökött, hogy csak Aradon érték volna utol, ha eszükbe jutott volna. Szerencsére mással – Arad bekebelezésével – voltak elfoglalva a havaselvei megszállók és erdélyi kiszolgálóik.

...Tevan hetilapjánál

„Két nap múlva kiszálltam a csabai állomáson. 1918. október 3-a volt. Vedlett egyenruhában és gyűrött köpenyben, kezemben kis bőrönddel állítottam be a Tevan Nyomda irodájába. Szemüveges, rokonszenves, velem egyidős, talán néhány évvel idősebb férfi fogadott, és Tevan Andor néven mutatkozott be. Tisztelettel néztem rá, mert a Tevan Könyvkiadó Vállalat ismert volt egész Magyarországon.” És sorolja a Tevan Könyvtár tekintélyes szerzőit, köztük említi Karinthy Frigyes, Ady Endrét, Kaffka Margitot. „Ebben a földszinti irodában irodalmat csinálnak” – állapíthatta meg, s mivel ifjú kora óta írónak készült, érthető az öröme, jó helyre került.

És következik az emlékiratban a Tevan család és a Tevan Nyomda, meg Békéscsaba akkori mindennapjainak a leírása – ami, amikor először kezembe került e könyv, nagy örömet okozott, és sok új ismerettel gazdagított.

A lap a Népegyelet politikáját követve a népjogok kivívásáért harcolt, főszerkesztője Vértés Andor ügyvéd, maga pedig a felelős szerkesztője lett. A városszéli Csengery utcában talált magának lakást, kávézni a Fiuméba járt, „ahol a város kereskedőtársadalmának és közgazdasági életének színe-java kártyázott, dominózott és biliárdozott”. Az első nap délutánján „tanulmányoztam a várost mint olyant, és megállapítottam, hogy utcái piszkosak, kis motoros vonat közlekedik az állomás és a város szíve között, kereskedelme élénk, és az üzletekben ugyanúgy nincs áru, mint Magyarország más városaiban.” Készül a harcra a reakciónak tartott másik helybéli lappal, a *Békésmegyei Közlöny*vel, bemutatkozik Csaba tekintélyes személyiségeinek. Ismerkedik az Áchim L. András utáni csabai ellenzéki népmozgalommal, a szociáldemokratákkal, érzékelheti a régi világ urainak tekintélyvesztését, a forradalmi hangulatot. Meg persze Tevan könyvkiadói műhelyével, egyik-másik szerzőjével is.

Találkozik Franyó Zoltánnal, aki Pestről Aradra utaztában áll meg Csabán Tevannál új kötetéről tárgyalni, s hozza a hírt a forradalomról: „Semmi sem állíthatja meg a lavinát!... Négy évig hullott a sok drága vér, most megfizetünk a gazoknak, akik vágóhídra hurcolták az országot... Leszámolunk velük.” Mire Tevan Andor: „Zoltán, csillapodj... Remélem, engem nem tekintesz ellenségnek.” Franyó mosolyogva válaszol: „Nem, Andor, a Tevan könyvkiadó a magyar Insel Verlag (a korszak jeles német kiadója – toldhatjuk meg), a műzsák hajléka, itt nem szabad dübörögnie a földnek, mert itt irodalmat gyártanak.” Tabéry Gézával, akinek a kiszedett *Forradalmi versek* című kötetét ő javította. Lusztig Gézával, aki Gyuláról látogatott el a nyomdába, s aki Flaubert fordításának titkairól értekezett neki. A Szeghalomról Tevanhoz látogató Dapsy Gizellával és férjével, a szintén író Rozsnyay Kálmánnal kellemes délelőttöt tölt („udvaroltam a terebélyes költőnőnek, miközben a férj szórakoztatóan érdekes hazugságokat mondott”).

Tevan lányának viszont komolyan udvarolna, de az hűvösen fogadja a közeledését. (Ellenkező esetben Károly Sándor akár valóban polgármesterré is válhatott volna?) (Volna, volna, lett volna...)

A rá jellemző módon nemegyszer csúfondáros hangot üt meg. Például amikor a népegyeletiekre emlékezik, „akiknek túlnyomóan nagy többsége Lipták, Galló, Gálík, Áchim, Lavrinyec, Kovács vagy kombináltan Lipták–Galló és Galló–Lipták, sokat esznek és még többet isznak. Ez itt tömegsport.”

Október 31-én Pesten kitört a forradalom. Így írja le, hogy érezte akkor magát. „Részeg vagyok, nem úgy, mint amikor sokat ittam, ez valami más részegség... Végre, végre... Forradalom!... Amiről annyit olvastam, hallottam, vitatkoztam, amire a Szociáldemokrata Pártban meg a Nyomdász Szakszervezetben tanítottak, amiről a lövészárók poklában suttoztunk, ami ezer meg ezer agyat feszített, és millió kezét szorított ökölbe, most itt van. Forradalom!”

A Városháza előtt a tömegben két asszony – „Fiatalúr, le azt a csillagot a gallérjáról!” – levágja a két csontcsillagot a zubbonyáról. A Népegyletben a kubikosnak föld kellene, a gazda a magáét védi. A *Csabai Napló* különkiadása. Éjszaka puskaropogás, gépfegyverkattogás, rakéták tűzijátéka – a hazatérő katonák szórakoznak (végig, a román megszállásig). Megkezdődik a fosztogatás. A hivatalos személyeket a környék falvaiban elzavarják. Megalakult a Nemzeti Tanács, Szakasis Árpád pesti szocialista népvezér a szónok. Fölesküdt boldog-boldogtalan, eddigi népnyzó és örök megnyomorított; „Tevan Andor nem esküdött fel, mert annyira belemélyedt a hazai és idegen költőkbe, regényírókba, novellistákba, tudósokba és bölcselőkbe, hogy megfeledezett a Nemzeti Tanácsról.” Éjszakánként egyre több a halott (a mind vadabb lövöldözés eredményeként). Új szintársulat fergeteges sikert arat. A *Csabai Napló* a fénykorát éli – ezt bizonyítja az is, hogy szerkesztője föltűnően elegáns zsakettet vehet magának. És az új év elején mind hangosabbak az orosz hadifogságból bolsevistaként hazatérők, akik Lenint istenítik.

Mire az élmények hatására Károly Sándor felelős lapszerkesztő elhatározza, *Vörös hajnal* címmel regényt ír...

Hogy milyen lett volna, nem tudjuk, mert – szó szerint – hamvába holt.

Nem Csaba, nem; a kor (a románok) miatt.

„Regényem hősének a neve Nagy János, és nem a polgári társadalomból, hanem a munkásosztályból való. Kemény, harcos férfi, és az ő alakján keresztül feltárom az élet mélységeit. Zolát követem, mert ő írói eszményem, és a magyar Zola még hiányzik irodalmunkból.” Éjszaka írt. „1919. március 21-én már hatvanegy oldal volt készen, ekkor azonban olyan esemény történt, hogy Émile Zola is abbahagyta volna a regényírást, ha még élt volna. Én azonban még éltem, és abbahagytam.”

...Vörös napokra románjárás

Csabán is megalakult a Munkástanács (amelytől távol tartotta magát a helybeliek többségét kitevő földművesvilág), a *Csabai Napló* helyett a *Békésmegyei Népszava* jelenik meg, hetilap helyett immár napilapként és ötezer példányban. „Tevan Andor, a békés, csendes, szemüveges ember, aki versek és regények között élt, ezúttal sem lendült ki nyugalmából. Nem tudta felfogni, mi történt, de nyugodtan, engedelmesen beleegyezett a napilapba, és kijelentette, hogy két hónapig van papirosa az ötezres példányszámhoz, majd mintha mi sem történt volna, tovább olvasta a Baudelaire-versek fordítását.”

A munkástanácsban kizárólag ipari munkások kapnak helyet, szerveződik a vörösörség, megkezdődik az államosítás. Elrendelik a fegyverek kötelező beszolgáltatását („Egy gazda bejelentette, hogy van otthon egy ágyúja, de nem hozhatja el, mert csak hat ló tudja elhúzni, és neki csak két lova van”). A vörösörség

Csorváson letartóztatja a Szegedről Aradra tartó francia (kétszázötven színes és fehér katonából áll) különítményt. Aradról ezren érkeznek városunkba, hogy csatlakozzanak a Vörös Hadsereghez: kiverni a betolakodókat. A parasztoknak nem ízlik az efféle demokrácia, mert „Ami az enyém, az az enyém, és aki ahhoz hozzányúl, azt vasvilla várja”.

Április végén járva „Valami van a levegőben. A Népegylet megint benépesül, csizma- és bagószaggal telik meg a helyiség, a Nádor és Fiume kávéház asztalánál suttognak a kereskedők, a Próféta vendéglőben összebújnak a dzsentrifek, ismeretlen kezek leszakítják a kormány felhívását, hogy veszélyben a haza, mindenki lépjen be a Vörös Hadseregbe. Eltűntnek hitt régi arcok kerülnek elő, és gúnyosan mosolyognak a munkásokra. A városháza erkélyére gépfegyvereket állítanak, és a fekete hengerek komoran néznek le a Szent István térre.” Két nap múlva: visszavonulás a Tisza mögé. A románok már Gyulán.

29-én „Délután két órakor egy tíztagú járőr fordul be a Gyulai útról a Szent István térre. Tiszt vezet ők. Az egyenruhájuk nem idegen, osztrák–magyar csukaszürke uniformisban vannak, csak a sapkájukon fehérlik vászonsáv. A tiszt tud magyarul, biztosan erdélyi ember. Odaszól a körülötte állóknak, hogy kerítsék elő a polgármestert. Bertóty (valójában Berthóty, jegyezhetjük meg) Károly kéznél van, a városháza kapujában áll, odaviszik a tiszt elé:

– Negyedóra múlva bevonul az ezred, várják fehér zászlóval, kenyérrrel és sóval. Megértette? Egy-kettő, siessenek.

Rohannak. Jaj, honnan teremtsenek elő hirtelen fehér zászlót? Lehoznak a városháza padlásáról egy piros–fehér–zöld lobogót, ideges kezek letépik a színes vásznat, a közeli Fiume kávéházból előkerül egy asztalterítő... Kinél van még kalapács?... Gyorsan, gyorsan, nehogy a győzők fehér zászló nélkül foglalják el a várost... Végre leng az egyenruhás hajdú kezében az asztalterítő... Kis kenyércipót is szereznek, ráteszik egy tálcára, másik tálcán marék só. A két tálcát is a Fiume adja kölcsön.

A Gyulai út felől nagy, szürke folt közeledik. Menetelő katonák. Elöl lovon a parancsnok. Befordulnak a térre. Bertóty polgármester erősen törve néhány francia szót motyog, és nyújtja a kenyeret meg a sót. A román ezredes letör kis darabot a kenyérből, belemártja a sóba, megeszi, és kifogástalan francia nyelven közli, hogy elfogadja a város hódolását, mindenki legyen nyugodt, végezze a munkáját, rendelkezéseit majd később közli...

Plakát román és magyar nyelven: ostromállapot, este kilenctől reggel hatig tilos az utcán járni, minden gyülekezés és összejövetel tilos.”

Így köszön be Békéscsabára – Károly Sándor előadásában – a „fölszabadító” román esztendő. Az első csabai román esték egyikén a piactéren máglyatűz körül járják a körtáncot (a hórát) a katonák. Reggel pedig érte is jönnek, letartóztatják.

A fogságból megszökik, lakásán addigra a tulajdonos eloltja a tüzet: a magukat bekvártélyozó román katonák bepálinkázva tüzet okoznak, és a regénye első 61 oldala bánja. Füstbe ment a mű.

Sebesen kereket old, haza, Aradra!

Búcsúzik Tevanéktól. Andor sajnálja, visszavárja... nem újságírónak, a könyvkiadó vállalatához. A lányának pedig végül megvallja, hogy szerelmes volt belé. „Láttam, tudtam, de én csak nem mondhattam meg, hogy rokonszenves nekem... Miért csak most szól?” – kapja meg az Ecet-Bözsinek becézett leánytól.

A vallomással elkésett, menekülnie kell.

1918. október elején jött, 1919. május első napjaiban már ment is Csabáról Károly Sándor. Aradra, ahol a következő években Erdély tekintélyes újságírójává és lapszerkesztőjévé vált, s íróként is sikereket aratott. A fő művének tekintett, először 1929-ben megjelent *Az 500-dik emelet* című regénye tudományos-kitaláció, amelyet több nyelvre lefordítottak. A háborúban munkaszolgálatos, majd ismét újságíró, ám 1950-ben állás nélkül marad, mert 1937-ben Sztálin-ellenes írást jelentetett meg. Nyugdíjig raktárosként keresi a kenyerét.

Fordulhatott volna másképp is az élete. Csabán. Ám hogy melyikkel jár – végül is – jobban...

„Bölcsőmet a Körös ringatta...”

Hajnal Lászlóra Károly Sándor után járva bukkantam a Romániai Magyar Irodalmi Lexikonban. A róla szóló rövid szócikkben látom, hogy Csabán született, 1902-ban. S elhunyt 1944 végén Budapesten a nyilasok áldozataként.

Édes jó Istenkénk!

A Csabához kötődő írókat fölkeresve szlovák tollforgatóra nem egyre akadtam, románra nem bukkantam, csabai születésű zsidó (vallású vagy származású) költő-író viszont addig még nem került elő. Lám, az igazság előbb-utóbb csak kiderül. Az 1929-es Zsidó Lexikon tudomása szerint városunkban 1.200 Mózes-hitű polgár élt. Görögkeleti vallású román jóval kevesebb lehetett. Tehát...

Grün volt az eredeti nevük Hajnaléknak.

Kohn, Klein (mint Kvasz), Glück (Gondosként)... a közelünkben (Corvinkalátó körben) is élt.

Öreg Kurtucz Miska (jó apánk) vagy (a festő-könyvtáros) Lipták Pali bácsi tán emlékezne a családjára. Csak hát ők. (Hol vannak már...)

Hajnal László. Újságíró, lapszerkesztő s költő, író. Cikkek, versek, elbeszélések. Sőt, színdarabot is írt.

Nyolc kötetére bukkantam a Széchényi Könyvtárban. A többsége füzet, kettőre-háromra lehet azt mondani, hogy könyv.

És jó költő volt.

Hogy a zsidóellenes elmebaj tegye tönkre, keserítse, végül gyilkolja meg.

Nincs bocsánat.

Nem tudja az ember bírálni azért, mert a vörösökkel tartott. Amiért így fogalmaz „Világnézet” című költeményében:

...Kergettetek a válaszütnak,

Ez lett a világnézetünk:

A háromszinek alabárdja

Ép úgy gyilkol, mint a piros...

Keserű, keserű.

Belekergettetett.

Emiatt nem bukkanhattunk írásaiban hazai – csabai – ízekre? A Körös és édesanyja azért csak előjön...

Van, ami örök? Amit semmi csalódottság nem tud kiiktatni belőlünk?

Életrajz című költeményében hogy nem fogalmaz (megjelent Pesten, 1941-ben az ÜVEGHARANG című kötetében).

Bölcsőmet a Körös ringatta,

S a fiúálmok kakaslángját

A sebessodrású Maros mosta.

Férfi a Szamos partján lettem.

A bő Dunán könnyem hömpölygött

S a táruzó lélek csodáit

A Szajna szürke vize vitte

Felváltani, kenyérre és csókra.

Most száraz kút körül keringek,

S ha néha keserű vér buggyan,

Vagy csípős könny, szisszenve érzem,

A nedvek vad áramütését.

Mert már tudom, olyan patak nincs,

Ahol pajkos pisztráng, cikázsam.

Aki nem tanult mosolyogni,

Minek él az a vizek partján?

Minek; Csabán (ahol 17 éves koráig él), Aradon (a *Fekete Macska* című erotikus

és irodalmi lap szerkesztője), Marosvásárhelyt (könyveket adhat ki itt is), Kolozsvárt (a *Komédia* című kolozsvári élclap szerkesztője), Pest-Budán (Erdély után a magyar fővárosban folytatja a hírlapírást), Párizsban... ír, ír, ír.

Érdekesekek párizsi versei; egyáltalán nincs a Szajna-parti világerért (sem) odáig.

A családját *Születésnapomra* címmel, anyjának ajánlva, (Cluj–Kolozsvárt, 1924-ben az *ILYEN VAGYOK!* című kötetében) más hangon idézi – hogy általános rossz közérzete itt se hagyja cserben.

*Aranycsattot karomra ki fon vidám kacajjal?
Ki készít puha ágyat elvégzett év után,
Lágy csermelyek zenéjét hárfán ki hozza nékem,
A szőlők szent levével telt serleget ki ad?*

*Boldog anyai csók nem éri fürtjeim,
Két erős férfikkal apám nem ölel át,
Kis húgom pajkosan fülemben nem cibál
S hol holnapig pihenjek, még nem vetett az ágy!*

...

*Mert más szántóján szántás, ha verset ír e kéz,
Mások fűszálán harmat a könny e két szemem...*

Meg sem meri kérdezni az ember, mi lett Grün (avagy Hajnal) bácsival, Grün (netán Hajnal) nénivel, Grünék (Hajnalék?) nagyleányával.

...*rémült bánat*, írja 1941-es kötetében, *akit a téboly szült*. A Szerény versben:

*Ha megtépáz a tébolyodott düh,
A jó csendhez elég egy koporsó.*

Beteg a szépség, ápoljátok őt címmel írt keservesét így zárja:

*És döglegyek zord zúgása után
Megint az isten képmása leszünk.*

Majd *Vigasztalan* vers.

A háború 10. évfordulójára írt *Mementójában* mit nem feszeget:

*Az irtózástól így fakadhat
A fiainkban támadás:*

*Ha életet csak isten adhat,
Ne is vegyen el senki más!*

Senki más.

A zsidóként is számon tartott csabai születésűek közül kiemelkedik Perlrott Vilmos, aki kötődését megpecsételőleg megtoldotta a nevét „velünk”, s lett Perlrott Csaba Vilmos – hogy városunk Rákosi-korszakbeli moszkovita, valamint proletár (mindösszesen, legalábbis: agyalágyult) vezetése halálakor, 1955-ben elutasítsa a Békéscsabára hagyott alkotásait. Hajnal László néhány szép versén kívül ... csak a fájdalmat hagyta ránk.

Hogy ne feledjük, hol a helyük a döglegyeknek.

Angyalsírás, '56

Simai Mihály, a Szegeden élő József Attila-díjas költő Arad, pontosabban Csanád, Arad és Torontál közigazgatásilag egyelőre egyesített vármegyében, Medgyesegyházán született 1935-ben, ötéves korától gyulai, s ott is érettségizik, kezdő magyartanárként Békéscsabán tanított 1956-tól 1960-ig. Ezt tudhattuk róla (tehát hogy közülünk való), ám hogy ötvenhatos verse is lenne... A kádári világ tovatűnte kellett hozzá, hogy rácsodálkozzunk. Amihez hozzájárult, hogy egyszer csak a kezünkbe kerülhetett a csabai forradalmi sajtó azon terméke, a *Független Újság* november 3-i száma, amelyben olvashattuk *Költő, most kell szólanod* című költeményét. Amiért később felelnie kellett. Hogy utóbb (2016-ban) közreadhassa *Töredék '56 novemberéből (Fekete Pálnak)* című versét. Azaz hogy... Simai nem csak hogy kötődik városunkhoz, de költői életművében is fontos helye van itteni élményeinek.

Hogy mit jelentett neki 1956, miként élte át Békéscsabán a forradalmat, a *Délmagyarország* 1991. november 4-i számában megjelent *Angyalsírás* című írásában vallja meg. Olyan gyönyörűen, hogy... az egészset idemásoljuk.

Előző éjszaka már találkoztál a tankok végtelen áradatával. Zúgásuk félreérthetetlen volt, akár a tigrismorgás. Ti, Bélával a havas vasúti talpfákon lépkedtetek, ők pár száz méternyire dübörögtek, a kövesúton – szünni nem akaró gépszörnyei a magyar éjszakának.

Jöttek reménygyilkos iramban.

Befelé jöttek... VÉGET vetni jöttek. S ti ketten – mögöttetek hosszú vándorlás, gyalog, székéren, később karszalagos fegyveresekkel együtt, föllobogózott teherautón – csak átkozódtatok tehetetlenül. Béla oroszul is, de mindegy volt, az istennek se akarták megérteni.

Délelőtt értetek haza, Bajnok nénit megnyugtattátok: Zoli él, jól van. Karesz lobogtatta a Független Újságot: benne a versed, amit tegnapelőtt adtál Örsi Lacinak. Csupa-láz sorok, harag és reménység, az öröm önkívülete – rengeteg felkiáltójellel fellobogózva.

November harmadika volt. Kisütött a nap. Sok Emberrel találkoztál. Mitykó Pali jó bora is előkerült. Az illúziók ismét rajvonalba fejlődtek a lélek szabad mezőin, rémálmom-ködökbe vonult vissza az éjszaka.

Telefon Szegedre, Angyalnak (annak idején milyen hitetlenkedve olvastad a levelét: „itt most valóságos forradalom van!”) – szeretnél hozzárohanni, átölelni. De csak a portás rideg hangja. Angyal hazautazott Töttösre.

Angyaltalan éj. Istentelen reggel. Resica néni zörget az üvegajtón: – Ez borzasztó, tanár úr, ez örület!!!

Kóválygó fejjel, félálomban állsz a rádió mellett, a konyhában. Eszelősen recseg a készülék, miközben a megvalósult rémálmom harsog belőle...

Néhány napig még... néhány hétig még – egyszer-egyszer valami fény a lélek szabad mezőin...

A jaminai gyár falán fehérbetűs fölirat:

HAZUDIK A RÁDIÓ – KÁDÁR JANÓ ÁRULÓ!

Elmégy mellette, megmosolygód a „Janót” – ezt csak itt, Csabaországban ragaszthatták a legnagyobb muszkavezető neve mellé. Valamelyik tót gyerek. Úgy lehet – egyik nyolcadikosod...

Külön beszélsz néhányukkal, a könyvtárban. „Ne csináljatok örültséget!” Gyuri úr, azaz elvtárs ugyanaznap már a botjával verte az asztalt az osztályban, s ugyanazt az „ellenforradalmat” recsegte, mint a muszkavezetők rádiója. Szegény jó Aladár, már csak a hat gyereke miatt is, visszavonult a biológiába.

– Én nem mehetek el... – mondta sűgva. – De te...?! Mire vársz?! Hogy elvigyenek?!

Valóban – mire vártál? Csodára aligha. S ha külföldre nem is, mehattél volna Angyalhoz a Dunántúlra. Nem mozdultál... valami bénultság volt ez, valami belső megkötöttség? Egyre növekvő veszélytudatban, de maradtál Csabán.

Pedig: Fekete Palit elvitték. Örsi Tóth Lacit is letartóztatták. Azt a vidám kollégát is, akinek a neve most sehogysem jut eszembe. Megjelent a megyei Fehér Könyv, a nekik legutóbbi strófákat idézve versedből. Valamelyik buzgómócsing rögtönösen kiállítás rendezett helyi „ellenforradalmi” dokumentumokból, más buzgómócsing tanárnő már vitte is a gimnazistáit tanulságlevonásra. Köztük volt az a negyedikes kis tündér, akivel két napja ismerkedtél össze – most aztán olvashatta, micsoda gaz ellenforradalmár csapja neki a szelet...

– Utazz el! Már holnap! – hüppögte esti randevútokon. S jól tudta, miért – valami pártvezető volt az apja.

De te megvártad az idézést. Elmentél, abban a tudatban, hogy bármi

megtörténhet. Teljesen hülye voltál – nem tudhatod azonban, nem angyal súgta-e, hogy odamerészkedj.

Sz., az egyik kolléganőd férje épp érkezéskor ment át a hírhedt ház előcsarnokán. Kezet nyújtott, irányba állított. Ez nyilván nem véletlenül történt. S aki elé vezettek, az se tűnt véresszájú vadávósnak. Sőt, alkalmat adott életed legnívósabb verselemzésére. Valahogy így:

– És mit értett azon, hogyaszongya: „A hárombetűs iszonyat / veszetten osztott kint, halált...”

– Ez a „hárombetűs iszonyat” – dadogtad, érezve, hogy az ávót mégse mondhatod itt, az ávósok oroszlánbarlangjában. – Ez, kérem a BŰN, vagyishát a bűnnek a szimbóluma...

Elhitte? Ma sem tudod, hogy elhitte-e igazán. De becsukta a Fehér Könyvét, s néhány sablonosan sanda figyelmeztető mondat után elbocsátott.

Kiléptél az utcára. Szabadon...(!?) Nagy cseppekben esett az eső. Esett?! Vagy ugyanaz az ANGYAL sírt, hogy csak a verést úsztad meg, csak a börtönt – de soha már lelked szabad mezői...!!! Ifjúságod bezárva abba a versbe – s te, hirtelenfelnőtt férfi csak bolyongsz majd fényvesztett szemmel a mocskos és hazug időben; háznői és utcányi és városnyi cellákban bolyongsz majd Őt keresve; – és sírsz, mert lángírással sem a falakra, sem diákjaid lelkébe nem írhatod a megölt Igazat.

Csabán a jaminai iskolában tanított – tudjuk meg tőle 2019-ben. S akkori élményeit idézve a gyulai várfürdőben megismert Simonyi Imrének egy versét fejből mondja. Féjéről meg az jut eszébe, hogy egy csabai polgári (városunkra jellemző módon írogató iparos házánál tartott) irodalmi összejövetelen igen lendületesen udvarolt egy gyulai, kicsattanó szépségű ifjú elvált asszonynak. Meg hogy Fekete Pál, a megyei forradalmi tanács elnöke mekkora hatással volt ránk!

A Munkácsy utcai vagy a Körös-parti ávh-székházban vallatták? kérdésre adott válasza: az előbbiben. Ott, hol a pincében Feketét is nyuvasztották.

Ha Csabánk Ötvenhatjáról, vagy épp írói-költői megörökítéséről-megörökítőiről kerül szó, Simai Mihályról sem szabad megfeledkezni! Angyalsírása Féjéhez hasonló szépséges vallomás.... Csabaországról.

Ötvenhatos diákvezérünk börtönkölteményei

Hrabovszky Lászlónak, a csabai ötvenhatos forradalom diákvezérének verseskötete jelent meg *Késői üzenet 1956 (börtönversek)* címmel Székesfehérváron, a Vörösmarty Társaság kiadásában 2012-ben. Alaposan meglepve bennünket, csabaiakat.

A fehérváriak különösebben nem csodálkozhattak, mert akkorra már komoly tekintélyt vívott ki Fejér vármegyében a közérdekért is harcolni tudó

fejlesztőmérnökként. A tömlőcévek után a Mezőföldön letelepedő Hrabovszky föltalálóként vált ismertté, az új évezredben pedig a megyei önkormányzat korelnök képviselőjeként szerepelt sikerrel (föltehetőleg nem az őt is megnyomorítani akaró moszkovita hatalmat gyakorlók fiainak, unokáinak csapatában).

Ám hogy költő is legyen...

Hogy költő lett-e, kérdés, viszont költeményeket mégis csak írt. A nemzet és a maga elveszített (vagy csak egyszerűen: remélt?) szabadságán tünődve... a kádári rémuralom javán, tömlőcről tömlőcre?

Arról nincs hír, hogy utóbb folytatta-e.

A kötet kiadója ezt a költeményét tette föl világhálós honlapjukra Hrabovszkytól. Ízelítőül. Lássuk mi is *A magam útján* című tömlőcbéli költeményt:

*Úgy érzem magam
mint nő aki
szerelmében magát
fel kell hogy kínálja
s maga kényszerül
ingét leszaggatni*

*Nem gondol arra
hogyan nem kellhet és
hogyan visszautasíthatják*

„Született 1958-ban a Gyűjtőben a másodfokú ítélet előtt.”

A budai Fő utcai börtön, a pesti Gyűjtőfogház meg Vác fegyházának zárkáit tanulmányozhatta.

Teremtőm.

Tíz évet kapott, amiből hatot ült le.

Stefka István faggatta Hrabovszky Lászlót az új évezred elején. Hrabovszkyról halványan élt bennünk valami ötvenhatos szerepléséről; ez a megszólalás végre megmutatta, milyen volt, ki is lehetett Hrabovszky László.

Tiszta szívű, igaz ember. Aki nem felejtette el, mit tettek velünk, vele, hazájával és szülővárosával... az árulók. Egyiket-másikat néven is nevezi. Hogy annál többre tartsa Fekete Pált, akit nem lehetett megtörni.

Mondhatjuk, minket látszólag igen, őt, őket a látszat kedvéért sem?

A Műegyetem forradalmi bizottságának a tagja, amikor október 26-án hazalátogat szülővárosába, Csabára a szüleihez és a menyasszonyához a húszéves ifjú. Érkezésekor a tízezres tömeggel a Kossuth téren köt ki, ahol az emberek a vállukra vették, úgy mondhatta el a hírzárlat miatt tájékozatlan embereknek,

mi történt Pesten. 28-án, a városi forradalmi bizottsággal együtt letartóztatják (Hrabovszky a pestiek követének számított), majd a forrongó tömeg nyomására kiengedik őket a laktanyai zárkából. A november 4-i szovjet támadás Pesten (a szintén csabai származású Rábai Miklósnál) éri. 11-én visszajön Csabára, bemegy a megyei pártházba, és arra biztatja az előbújt pártvezetőket, hogy Békés (ahogy az akkori hírek szerint ez Győrben megtörtént) szakadjon el a Kádár-kormánytól.

Letartóztatása *1957. május 9-én, az egyetemi diákszállón. Két nyomozó beültetett egy Pobedába és vittek vissza Békéscsabára.* A vége: a csabai forradalmárok poréneke ötödrendű vádlottjaként tíz év. *Legtöbbet a Gyűjtőben ültem, de Vácott is voltam két és fél évet. Ott kezdeményező és vezető szerepet játszottam a börtönlázadásban.* Hat év után szabadult. *A mennyasszonyom, Gabriella megvárt, ma is a feleségem. Volt...*

Közben az a marék költemény. (1958-tól 1963-ig tizenöt saját vers és öt műfordítás – három A. E. Poe-tól.) Hogy Székesfehérvárnak köszönhetően kézbe vehessük.

Mert a tömlőcévek után Fejér megyében talált új otthonra: 1963-ban Fehérvárt telepedett le, s nyugdíjazásáig fejlesztőmérnökként dolgozott. Számos szabadalmával ért el sikert, és feleségével, két gyermekével olyan példás életet élt, hogy 2002-ben elnyerte a Fejér Megye Díszpolgára címet. Egy ideig a megyei önkormányzat tagja és korelnöke, 2013-ban pedig megkapta a Maléter Pál-emlékérmet.

Költőként? A kötet. Mielőtt búcsút intett volna az árnyékvilágnak.

A Vitézi Rend tagja – költőként is vitézkedve. Kényszerből, rabként. Mert így: belül: pribékjei elől rejtekezve: szabad tudott maradni?

Mire nem jó a költészet!

Lám, legyőzni a gonoszt.

Nem volt könnyű; ám Hrabovszkynak sikerült.

Bizonyára nem kis elfogultsággal mondhatjuk mi, Körös-köziek: csabai szívvel. („...mi, Körös-köziek”... Írja, aki írja: a Balaton-parton.)

Lipcsei Márta

Vírusrózsa

I.

1.

Kinyílik mint a pokol kapuja
s a táruló valóság festett rózsák
lehelete pokol levegője fehérjét
bontó szaporodás helye a világ
leveleibe felszívódó csapdába
kerülő mirigyek ragadós anyagának
élénkvrösen csillogó húsevő
hamuvirágot termő temetője

2.

Arcát a Nap felé tartja a betörő
sugarak irányába zúg a csend
bizseregnek szirmai őrt áll
némán az ingólappá vált
mesebeli táj fölött ez lett a Föld
süppedős mégis hangosan döngő
rothadó korhadó ingatag tükröt tartó
felbomló iszapos talaj egy titokzatos
mélység nehéz illatával

3.

Emberférgék távolságtartásának
függvénye súlyos testek és könnyű lelkek
gőgös végtelenségének rózsacsokra
egy kilyukadt világ étvágya sekély mélységek
vergődése kapkodó tüdők szétfeszülő
vérző gépezetei koponyákra zuhanó
végítélet paródiája

4.

Áltatja magát a reinkarnáció erejével
a második harmadik sokadik újjászületés fényével
pukkadozva tör föl a titokzatosság mélységeiből

a szétáradó vastag szürkeséget hasító mozdulatlan
fekete fal felé törekedve legyengült erejéből
hervadozó rózsák sokasága nyílik
köd borítja be a messzeséget hiányok védik

5.

Ki a földön nem végezte el minden dolgát
s még nem érett meg a halálra lehet gondoskodik
róla a vírusrózsa hogy szomjas ajkára csókot
az örök álom előtt egy szeretkezni
ébresztett asszony adja
zárt körívekben folytatás feszül
az elmúlás közelén rájössz mégsem vagy egyedül

6.

Süppedő tévedések suttogják hogy rossz az élet
ha lábadat mégis a boldogság langyos
pocsolyájába merítéd áttetsző levegő érintése
a tömeglélek alaktalanságába röpít
s rózsák szirmainak puha ködfelhőin
lebegő léted szétárad s továbbviszi a nap pora
vívódó lelked indulna de nem érkezik sehova

7.

Telt virágai ölen folyton új áldozat felé kutat
hervadás iramait naponta feléd fordítja
szent geometriája láz-lökés köhögés
talán égi rendre való törekvés
változó céljait illatosabb rózsákba vetíti
végül tüdön vagy vesén megtapad
az ér falán áthatolva a vérben robban s megfagyaszt

8.

Tátongó jelen s üres vázú jövő
meglévő vérünket szívni jó
lassan a közömbösség parazsán libegő
élő otthonok falán áthatol
hatóság hadsereg csontmoszatokat keres
s a Teremtő az ingoványos járvány felett
a gyötrelem tengerén vízen járnai tanít

9.

Megkövült pokol bajra baj
tükörben hullák játszanak
ázunk az időben ártalomhabot
gerjeszt a jövő sűrűsödik a tér
pillanatgyarak falakat mozgatnak
láz kórság a háttal álló halálra
ajtót nyit a lét fölhasad

10.

Rózsavírussal kél a reggel
lakattal zárul az éjszaka
látszólag békés bőség
de már közeleg az őrlő ínség létkora
érzés nélküli testek kés alatt
minták szemükben idegen idegek
változásködben játszanak

11.

Átkainkat csak gátjaink védik
értelmetlen határok helyüket cserélik
világunk itt is ott is átlyukad
poros papírrózsák dühödt hada
az árnyak feketéjén dalol
a végtelenség bajának csipkefodra
függönyként tétován ránk hajol

12.

Sehol senki buzgó fejek az iszapból
puha gerincű alakok a mocsár redőiből
hullámtörésbe botlanak keresve a csillagokat
s jó remény híján borzongva imádkoznak
feltámadás dőrejét várván tévutakra
függőhidakat emelnek míg reszkető veszélyek
rózsaszirmok ravatalára készülnek

13.

Ösvénytelen homály lebegő fények
megtorpanó sötét egymásba olvadnak
makacs kérgekből veszély-lények

feloldó körökben árnyak horpadnak
egyél-igyál a riadt szemeket kerüld
valódinak tűnő jóságszálak útján
halhatatlan kínod gyönyörként szaporodik buján

14.

Sugárban légbé sarat a sötét víz
színek foltos homálya csillan
az inga holttestbe fordul át
veszélyt pillog a ködöt tépő csillag
szikrázik a feszülő fényen át
angyal énünk kutat az éjben
gyermeki szívünk dobog serényen

15.

A vándor mindig kétségben
a földet átszúrva bővölten tekint
kővé változva lágyan az éggel
mohó átkokat szór megint
magába zárja bolygók tengerét
szívós indulattal pajzsokat készít
fénylő álmokat erővel egészít

16.

Ravasz hurkok spirálisok
sosem érnek össze egészen
csak fürdenek társaik tövében
míg tág kutak békahúsra várnak
gyöngyöző győzelmi várak
dús dobpergése lázpoklot
péppé zúzottan kínál májat
s életet mi szertefoszlott

17.

Az első mozdulat szökne már
lendülne a kar a láb de izmát
hőség hulláma veri vissza lágy
elgyötört mozdulat után kutat
hogy megtalálja a végtelenbe szétszaladt utat
halálos határon evezve

némán szól szemhéját emeli
útmutatásra vár hogy kövesse

18.

Égi kézben kockajáték pörög
ki sírba jut lehet széttépik ördögök
hasadt sorsok bősége túhegyen forog
az emberi sejtek halmaza párolog
por pillanatai vidáman szökdösnek
szuroklét pazar örületének örülnek
az emberektől örökölt felszínt szétrágják a molyok
veszendő agyunk villanásain szájunk csak mosolyog

19.

Végtelenül sok pálya egy véges térrészben
a változatlan messzeségben omlik a világ
megfulladva emlékek pihennek
néptelenül maradt utcák sora
örvényt kavar a szív dermesztő robaja
s a semmi történetén zárt védett világ
arcok utcahossza a szemekből kilát

20.

Elképzelni alakzatok részleteit
mint látszólagos ellentmondás
spirálisszárnyak olvadnak össze
bár érintkezniük nem lenne szabad
játzóteret jelekből hoznak össze
kitárult elmén minden szabad
röpít a végtelenség itt nincs fönt s alant

21.

Három vagy több dimenzióba kanyarodnak a pályák
a képből egyre inkább sötét firkálmány lesz
a vetítés módszerét alkalmazván
lángolnak üres koporsók
ajkakra simul a sikló lehelet
a halált már nem féled
azt hiszed csak délibáb
elmetszett szárnyad kíméled
s az egészzet csak dermedt kalandnak véled

22.

Ha a térből kiugranak a dimenziók
folytonos vonal pontok halmazává válik
a mozgás lényegét a kapott kép viszi
rózsák leheletei fonódnak össze így
perzselő zuhatagban zavarodottan
hogy várt gödrök alján halál-álmom lakomázzon
s az életet hordozó dühöngő emberiség ítéletére várjon

23.

Hurokszerű vonalat ír le a pont
körbe-körbe az örökkévalóságig
a pálya mindig ugyanazt akarja
csontborona a húsból éhét csillapítja
aki meghalt az már ön-levében ázik
végzetünk imáját az Úr talán meghallja
az eltűnőnek dallama is van s örök képeit viszi magasba

24.

Isten elméjében sziklaléted mint élő sejt érik
míg gondolatod spirálisan befelé halad
hang-sorok kísérik a mulandóság zenéjét
győzelmi gőgöd tisztos távolságban van
két szám mindig meghatároz egy pontot
a pontozón már sok szám terméke
mely a végén örömet bánatot sző össze
s a csendes középpont lehet a boldogság tükre

25.

Vezérsugarak a nyüzsgő gondolat szálai
az ösztönök mint ködcseppek hullanak
az élet szedett virágai fogynak
mozdul az emlékezetfonál
rózsákat dob a messzeségbe
óriási pók hálóján kinyílt éned ha fennakadt
megráznak az illatok s a bánaton máris lazul a lakat

26.

Az életet életnek képzeljük mi állandóan mozog
s a növekedés mélyen gyökerező ritmusával sajog

vérerek pergő dobjain elszabadult tűzvész kavarog
piros mosolyt ont a rózsató imbolygó sorsod
zavaros hullámain világod körbeér hab-húr zsong
mohó erőszak habok dobjával összecseng ég víz közé
emel párás úr ölel álmod tagjaiban s lebegsz fény árny tövén

27.

Simán folydogáló áramlás a vízesés előtt
megérzi közelgő lezúdulását lobog a felhő
Isten világa igazság jóság mint szél vitte áramlás
a messzeségen át remeg életed megosztva
s ha felelni kell tetteink terhét a sár por ápolja
égen fogyó hold sarlója nyelvünket szeli
kapaszkodunk s lépteink alatt a mélyben kövek hada segít

28.

Világot forgat a homokóra a gyávaság divat
letiltások halmaza lazítani szeretne
a szabadságnál is nagyobb szabadságot
követel az akarat mire az ősz a fürtöket fonja
elfogy a kitartás az erő csak rezgő reménység
mint élő valóság a jövő meghódítja önmagát
a sors meghódol előtte éppúgy a csillagok

29.

Ezen a világon nincsenek azonosak csak hasonlók
lázás itt maradás hullámmzó jelenlétek sűrűsége
szárnyak emelkednek hívás emlékei lágyan és égőn
tövis-csúcsokon alaktalan behálózó vergődések
várakozik a terjedő kiáltás s a mozgás szökken
ifjú madár az ünnep gömbölyűségére száll
a türelem kifelé mozdul a környezet ingája áll

30.

Formátlan bőr a békesség otthona imádkozik
izzadva nekifeszül a hangnak
a belső türelem törmeléke
továbbúsztat égi szorítás
a súlyt mozgásba hozza
nyögő szív erőlködik
az elhagyottság szidalalmaz